

Hayao Miyazakin *Prinsessa Mononoke* on komeaa nähtävää

Heikki Jokinen

*Japanilainen animaatioveteraani Hayao Miyazaki on monen menestyselokuvan mies. Hänen viime heinäkuussa ensi-iltaan tullut elokuva *Prinsessa Mononoke* on kuitenkin ollut mahtavampi menestys kuin mikään muu. Tämä piirrostantasia nousi nopeasti Japanin kaikkien aikojen katsotuimmaksi elokuvaksi. Se nostanee Miyazakin lopultakin ansaittuun maailmanmaineeseen, sillä Disney-yhtymä on ostanut sen levitysoikeudet.*

Prinsessa Mononoke (Mononoke Hime) sijoittuu Japanin keskiaikaan Muromachi-kaudelle, eli jonnekin vuosien 1338 ja 1573 väliin. Luonnon ja ihmisen välinen taistelu vallasta on alkamassa orastavan teollistumisen ja väestönkasvun myötä.

Elokuvan päähenkilö on nuori soturi Ashitaka. Hänen kimppuunsa hyökkää kostavaksi demoniksi muuttunut villisika. Ashitaka haavoittuu, ja hänen on lähettävä etsimään lääkitystä kaikkivoivalta Shishigamilta, metsässä elävältä leijonan näköiseltä jumalalta.

Ashitaka saapuu matkallaan kylään jota johtaa nainen, ahne Eboshi. Tämä haluaa alistaa luonnon valtaansa ja tappaa Shishigamin. Kyläläiset osaavat valaa terästä ja tehdä tuliaseita. Yhä uudet metsät katoavat polttopuina masuu-

nien kitaan.

Prinsessa Mononoke on suurten valkoisten susien kanssa elävä tyttö. He hyökkäävät turhaan yhä uudelleen Eboshin kylää vastaan. Tähän metsän henkien ja voimaansa sekä oikeutukseensa uskovan esimodernin ihmisen taisteluun Ashitaka joutuu mukaan.

Elokuvan lipputuotot kipusivat lokakuun loppuun mennessä yli 620 miljoonan markan, eivätkä ne ole vielä ehtyneet. Asiaa auttaa elokuvallipun hinta, maksoin Mononoken katsomisesta liki 80 markkaa, mikä on tavallinen hinta Japanissa.

Tärkeintä on luonto

Tarinan taustalla on Miyazakille tyypillinen animistinen ajatus luonnon mahtavuudesta ja sen hengistä. Se on myös lähellä Japanin perinteistä shintolaista uskontoa.

Prinsessa Mononoke on epäilemättä Miyazakin päätyö. Se kiteyttää hänen tuotantonsa teemat ja osoittaa ohjauksesta ja käsikirjoituksesta vastanneen tekijän kyvyt.

Jotkut elokuvan kohtauksista ovat väkivaltaisista. Taistelu kuvataan sellaisena kuin se on, verenvuodatuksena ja kärsimyksenä. Miyazaki itse selittää,

että toimintajaksosten suoritus tukee teemaa, taistelua elämästä ja kuolemasta. Vaikka *Prinsessa Mononoke*ssa on paljon huumoria ja seikkailua, se ei ole söpöilevä lasten viihdytystuote pakollisine lauluineen.

Animaatiotaan *Prinsessa Mo-*

nonoke on niin upeaa kalvoanimaatiota, että sellaista näkee critittäin harvoin. Miyazakin Ghibli-studio on käyttänyt viime vuosina paljon rahaa uusimpaan tietokonetekniikkaan. Tavoite oli kolmiulotteisen tilan tunnun luominen, ja siinä on onnistuttu hyvin.

Animaation värit ovat upeat, metsän eri sävyt varjoiheen loistavat syvinä. Liikkeet ovat tasaisia ja taustakuvat huolella tehtyjä.

Tehty japanilaisille

Prinsessa Mononoke ankkuroituu lujasti omaan maahansa ja perinteisiinsä. Hayako Miyazaki (s. 1941) on teatteri-animaation ohjaajana maailman ehkä suurin lahjakkuus, mutta hän toistaa jatkuvasti halunsa sitoutua omaan kulttuuriinsa. Se ei kuitenkaan ole este elokuvasta nauttimiselle. Kuten usein on nähty, tavoite tehdä koko maailmassa menestyvä kulttuurituote epäonnistuu helposti. Kun pyrkii olemaan kaikkea, ei ole mitään.

Keväisessä haastattelussaan Japan Timesille Miyazaki sanoi Disney-elokuvien olevan "ikävyystyttäviä". Hänen mielestään ne ovat menettäneet arvokuden, joka niillä joskus oli eivätkä ne enää käsittele yleisiä inhimillisiä kysymyksiä. "Ei riitä, että saa ihmiset nauramaan", hän jatkoi. "Elokuvan on muiden taiteiden lailla annettava mahdollisuus katsoa maailman salaisuuksiin."

Disney-yhtymään kuuluva Buena

Vista International on ostanut Prinsessa Mononoken muun maailman levitysoikeudet. Yhdistelmä vaikuttaa oudolta, mutta Disneyn tavoitteena on saada myös nuoret aikuiset katsomaan animaatiota elokuvateattereihin. Tämän yleisönhän se on itse jo menettänyt.

Sopimus kieltää myös elokuvien lyhentämisen. Ghibli-studiohan antoi aikanaan Yhdysvaltain videolevitykseen Nausicaa -elokuvansa. Se silvottiin amerikkalaisyleisölle sopivaksi, eikä Miyazaki halua tämän toistuvan. Prinsessa Mononoke lähtee maailmanlevitykseen koko 135 minuutin pituudessaan, joissakin amerikkalaisteattereissa kuulemma myös englanninkielisellä tekstityksellä, dubbaamattomana.

Buena Vista osti puolitoista vuotta sitten oikeudet myös Miyazakin aiempien elokuvien levittämiseen, ne lanseerataan toivottavasti ainakin videomyyntiin jollakin Disneyn alamerkillä, ehkä teattereihinkin, vaikka pahat kielet ovat odottamiseen kyllästyneinä epäilleet Disneyn vain maksaneen kilpailijan pois markkinoilta.

Ghibli-studio ja Hayao Miyazaki eivät ole taloudellisesti riippuvaisia muun maailman markkinoista. Kotimaan ja lähinaapureiden markkinat tuottavat jo riittävästi. Oheistuotteet tuovat lisäksi kassaan rahaa useimmiten moninkertaisesti pääsylipputuloihin verrattuna.

Vaikka Miyazakin animaatiot ovat aina olleet maailman huippuluokkaa, niitä ei ole usein nähty Japanin ulkopuolella. Elokuvan levityksessä ratkaisevaa ei ole tuotteen laatu vaan levitysyhtiön iskukyky. Siksi mekään emme yleensä näe kuin amerikkalaisia animaatielokuvia. ○

